

30 kérdés, 30 válasz a Natura 2000-ről II.

A puding próbája az evés, mondja a művelt angol. Átléptük az évtizedes fogyasztását a Natura 2000 „pudingnak”. Legtöbbször keserűnek találtuk, sőt néha ehetetlen gyümölcszsemekkel is telerakták, mégis le kellett nyelnünk. Aktív fogyasztóként (személyesen tulajdonok Natura 2000 hálózatba sorolt erdőt) próbát teszek a Natura 2000 hálózat tapasztalatainak elemzésére. Időközi (2010-ben készült) elemzésemet az érdeklődő megtalálja a világhálón, *A Natura 2000 az érintettek oldaláról* címmel.

16. A Natura 2000 támogatás egyben kompenzáció és kártalanítás is?

Nem, elkülönül a kettő. A terület nagysága szerint jár a hektáronkénti normatív támogatás (erdőnél a faállomány fajtája, kora szerint differenciálva). A normatív támogatástól teljesen független az a kompenzáció vagy kártalanítás, ami abban az esetben jár, ha a gazdálkodást korlátozások nehezítik meg, vagy pl. a területet kisajátítják valamilyen közérdekből. A két „támogatási formát” a magyar jogszabály össze-mossa. Sok esetben a védett területnél alkalmazott álságos indokkal, hogy ha a korlátozást nem terheli rá a gazdálkodóra, akkor az tulajdonképpen természetkárosítást okoz. Például, ha nem vagy elegendő holtfát, akkor károsítja az abban élő rovarok populációját! Ez persze fordított gondolkodás. Ha a besoroláskori erdőben nem volt elegendő holtfa és utána többet hagy, javítja az élőhelyet a holtfában élő rovarfajok számára és ezért többlettámogatás illeti (illetné) meg! A Natura 2000 esetében is kötelezőszegési eljárást lehetne kezdeményezni.

17. Jár-e hátrányos megkülönböztetés, szankcionálás, ha a Natura 2000-es parcella (erdő) gazdálkodója nem igényli a támogatást?

Nem jár hátránnyal, pusztán erre a célprogramra szánt támogatásból marad ki a gazdálkodó, azaz Natura 2000 pénzt nem kap.

18. Minden Natura 2000 parcellára jár támogatás?

Igen, minden Natura 2000 parcellára járna támogatás, miután a hálózathoz csatlakozás nem önkéntesen történt, hanem önkényes kijelöléssel. Teljesen önkényes az a kifizetési módszer, amikor kis területre, vegyes tulajdonú területre, tisztásra, cserjésre stb. nem fizetnek. Ez jogsértő megkülönböztetés. Minden olyan parcellára járna támogatás, amelyet a kiküldött jegyzékben Brüsszel elfogadott. Szakmailag is indo-

kolatlan az ilyen területek támogatásának megvonása, hiszen az erdei nyiladék, tisztás az erdő élővilágának szerves része, ezzel együtt teljes az ökoszisztéma.

19. Visszavonható-e a támogatás, ha a parcella (erdő) nem felel meg a jegyzékben leírt élőhelynek?

A kifizetett támogatás csak akkor vonható vissza, ha a gazdálkodó tevékenysége idézi elő a nem megfelelést. Vagyis a kijelöléskori gazdálkodását kedvezőtlen irányba megváltoztatja. A jegyzékbe bekerült nem megfelelő parcella (akác) után kifizetett támogatás a gazdálkodótól nem vonható vissza.

20. Jár-e a támogatás, ha a parcella állami tulajdonú, vagy vegyes tulajdonú természeti terület?

Mindkét esetben járna a támogatás. A vonatkozó jogszabály szerint a köztulajdon és a magántulajdon egyenjogú és egyenlő védelemben részesül. Az erről rendelkező Alkotmány (ma már Alaptörvény) mindenkire kötelező. A vegyes tulajdon esetén a tulajdoni hányad arányában járna a támogatás. Az állami tulajdonnál a haszonbérlet (ő gazdálkodik) részére járna teljesen nemzeti forrásból a támogatás, mert az EU csak a magánszektor támogatja a Natura 2000 esetében.

21. Zárt poligont (sokszöget) kell-e alkotniuk a hálózathoz tartozó területeknek (parcelláknak, erdőnél erdőrésztelteknek)?

Az uniós hálózatkijelölési filozófia a sok kis magángazda területére alapozza programját. Azoknak pedig jellemzően kis területeik vannak és szétszórta helyezkednek el. A Natura 2000 ugyanis elsősorban nem az erdőre lett kitalálva! Az erdő leggyakrabban még őrzi a fajt és élőhelyet. A programnak fontos része a mezőgazdaságilag művelt természeti terület, azon a természeti környezetet megtartó gazdálkodás ösztönzése. Ezért területileg a mezőgazdaságban alkalmazott MePAR térképi rendszerre

fektették rá a Natura-2000 hálózatot. Erdő esetében az erdőrésztel egy parcella (ha több blokkba esik, több parcella) és a rendszerben területi blokk és parcellaazonosítóval szerepel (erdőnél a parcellaazonosító a tag-erdőrésztel megjelölés). A zárt poligonalkotás nem követelmény. Ezt a módszert a nemzeti parkok területkijelölésénél kezdték alkalmazni először, mert a fő cél a mérték nélküli területnövelés volt. Így került a Natura 2000 hálózatba vegyszeres gazdálkodású szántóterület, erdészház udvara, kisvasút stb., sőt még illegális szemételep is! A stratégiához tartozott az is (ma folyamatosan érezzük a „bőrünkön” hátrányát), hogy majd rászorítják a gazdálkodót arra, hogy Natura 2000 területének alkalmatlan állapotát alakítsa a jegyzékbe besoroló személy által sokszor nem valós, hanem óhajtott állapotúvá! Persze költségeinek megfizetése nélkül, reklamációjának ellenére!

22. Kell-e valamiféle kezelési terv a Natura 2000 parcellán történő gazdálkodáshoz?

Az előző pontban kifejtett alkalmatlanság ellenére történő besorolás orvoslására találták ki, hogy a Natura 2000 hálózat parcelláira a védett területekhez hasonlóan ún. kezelési tervet kell kidolgozni. Ezzel a parcella gazdájának munkájával és költségével fokozatosan helyre lehet hozni azt, hogy az EU-s jegyzéknek nem megfelelő területeket is besoroltak. A Natura 2000 nem védett terület, két fontos kritériumát ismételtelen leírom.

- A fajnak, élőhelynek meg kell felelnie az EU-s faj-, illetve élőhelylistában szereplővel!
- A gazdálkodást úgy kell folytatni, hogy a besoroláskori (2004. június) állapot fennmaradjon a parcellán.

Az előzőekben kifejtett álláspontot megerősítette, hogy a Natura 2000 parcellán a besorolás előtti gazdálkodást kell folytatni. Teljesen logikus, hiszen a

gazdálkodó azzal a gazdálkodással hozta létre az EU-s lista szerinti állapotot. Már ahol ugyan a besorolás helyes, mert például több ezer hektár nem felel meg az EU-s erdőátírásnak. A kezelési terv készítését pedig felejtük el, a Natura 2000-re kitalált földhasználati szabályozással együtt.

23. Az erdőnek mint Natura 2000 parcellának, van-e kezelési terve?

Az erdő különleges helyzetben van. A Natura 2000-be sorolt erdő igen nagy hányada üzemtervezett (ma erdőtervezett), azaz tíz évre meghatározott a gazdálkodása, így az üzemterv (2004-ben hatályos!) egyben a Natura 2000 kezelési terv is. Ezért az erdő esetében külön Natura 2000 kezelési tervnek nincs helye!

24. Felül kell-e vizsgálni a Natura 2000 parcellákat?

A Natura 2000 eljárási rendje azonos a mezőgazdasági parcellákra alkalmazott eljárással. A parcellák minimum 5%-a elvileg hasonló véletlenszerű ellenőrzésen esik át, mint az EU-s erdőtelepítések. Ez idáig a Natura 2000 erdőrészek ilyen ellenőrzéséről nincs tudomásom. Az is lehet, hogy amíg a normatív támogatást nem adták, az ellenőrzéseiket elnapolták. Előbb-utóbb azonban lesz ellenőrzés, amikor kiderül a magyar jegyzék sok helyrajzi számának (erdőrészletének) „nem megfelelősége”. Másfajta felülvizsgálatnak nem kell alávetni a Natura 2000 parcellákat.

25. Mit jelentett, jelent erdő esetében az erdőtervezés általi felülvizsgálat?

Tízévenkénti automatikus kontrollt jelentene, ha a célja az EU előírásainak való megfeleltetés lenne. Először is a besorolás utáni első üzemtervezésnél (erdőtervezésnél) ki kell (kellett volna) derülnie, hogy az erdőrészet megfelelő-e a jegyzéki besorolásnak (2004. júniusi állapot) Az EU-s jegyzék ugyanis nem véletlenül egy adott időbeni állapotot és az akkor folytatott gazdálkodást kíván megtartani. Tisztában van azzal, hogy az élőhely állandóan változik. Ellenőrizni, támogatni vagy romlás esetén kivonni a hálózathoz, csak egy adott időpontban rögzített állapothoz (2004. június) viszonyítva lehet! A magyar kijelölés viszont egy óhajtott állapot elérését vette sok esetben alapul, amikor a valóságos élőhelynek köze nincs a listában szereplő minőséghez. A szándék nyilvánvaló: a kijelölő elképzelését a gazdálkodó megerősökölésével megvalósítani. Például egy rétnak bejelentett, a valóságban teljes mértékben elcseszerített természeti területet kiirtatni a gaz-

dálkodó költségére. Arról megfeledekve, hogy a tulajdonos alkotmányos joga a földterületének hasznosítása! Valamint arról az evidenciáról is, hogy ahol az ember nem gazdálkodik, ott a természet azonnal olyan ökoszisztémát működtet, ami mindenkor meghaladja biodiverzitásával a kijelölő privilegizált elképzelését. Az is tény, hogy az ilyen természet által létrehozott és működtetett élőhely, bármiféle jegyzéknek a legjobban megfelel akkor is, ha abban nem szerepel. Többek között ezért nem kell félni az úgynevezett „rendezetlen” erdőtől, amíg a sorsukat valamely tulajdonosuk gazdálkodással nem rendezzi, dolgozzon bennük a természet! Az erdőtervező írja le az állapotot és ne tervezzen gazdálkodást. A jelenlegi törvényi szabályozást, hogy a rendezetlen erdő tulajdonosát szankcionálják, meg kell változtatni. Tarthatatlan, hogy bizonyos feladatokat kötelezően el kell vé-

gezni, másokat megtiltanak a rendezetlen erdő tulajdonosának! Felmerült olyan szélsőséges ötlet is, hogy az ilyen erdőt államosítani kell. (Ha egy bolt tulajdonosa bezár egy időre, akkor államosítani kell a boltját?)

Ha nem felel meg (pl. akác), akkor törölni (töröltetni) kell a jegyzékből. Nem az erdő a nem megfelelő, hanem a jegyzékbe sorolás. Helyette az erdőt igazítják (előírják az akácos átalakítást) a jegyzékhez. Sőt nem pusztán a jegyzékkel való megfelelőséget akarják elérni, hanem többletkorlátozások folyamatos ráterhelését tervezik kötelező végrehajtással. Holtfa visszahagyása, hagyásfacsoportok, mikroélőhelyen felhasználási tilalom, sőt az erdőrészet elsődleges rendeltetésének megváltoztatása faanyagtermelésről Natura 2000-re. Mindezeket a gazdálkodó magántulajdonának a már korábban hivatkozott

alkotmányos jogsérelmével (véleménynyilvánítási és tulajdonhoz fűződő jog). Mindezeket megerősíti az Erdészeti Lapokban megjelent cikk is. (*Átfogó Natura 2000 vizsgálatok a Bükkben In: Erdészeti Lapok CL. évf. 7-8. szám pp. 227-228.*)

26. Mi a szerepe a nemzeti park képviselőjének a Natura 2000 jegyzék összeállításánál és az üzemtervi (erdőtervi) tárgyaláson?

A nemzeti parkoknak akármelyik erdőgazdálkodóval azonos a státusza, vagyis egyenrangú gazdálkodók! Valamikor hatóság és gazdálkodók is voltak egyben és évtizedig tartott az abszurd állapot, az egyik nemzeti park ellenőrizte a másik tevékenységét és fordítva. A nemzeti park ma azonban csak gazdálkodó. Tehát a Natura 2000 tárgyában semmi tennivalója nincs. Mégis ott ül egy-két képviselője és erdőtervezőinkre kényszeríti akaratát. Így az erdészek hátukra veszik a

korlátozásokkal telerakott „hátizsákot”. Ettől aztán az évről évre kiadott erdőtervezési rendelet a Natura 2000 vonatkozásában rendre ellentmond a magasabb jogszabályoknak! Meg kell ismételnem, hogy az Alkotmány (Alaptörvény) mindenkiére kötelező.

27. Kötelező-e megváltoztatni, ha a főállomány (erdő esetén) nem felel meg a Natura 2000 jegyzéknek? Szakmai nyelven, kell-e szerkezetátalakítást végezni?

A magyar jogszabály szerint (275/2004. Korm. rend), ha a főállomány nem felel meg a jegyzéknek, a véghasználatkor szerkezetátalakítást kell végezni. Az EU-nak természetesen nincs ilyen előírása, hiszen esze ágába sem jut, hogy a jegyzékének meg nem felelő területet sorolt be valaki. A szerkezetátalakítási kényszer az akácos átalakításban egyébként egy átok a gaz-

dálkodók szempontjából. Az akácsrjat elpusztító vegyszereket (Tromona, Trifloxin, Arsenal stb.) kitiltották a forgalomból, mert rákot okozó veszélyes készítmények. Vegyszerezés nélkül azonban horribilis költségbe kerül átalakítani az akácost, ráadásul kétséges az eredmény.

28. Mibe került és kerül a Natura 2000 az érintett magántulajdonosoknak, erdőgazdálkodóknak?

Nézzük először a hálózathoz tartozásért járó normatív támogatást. Ismétlem ez a jegyzékben szereplő minden Natura 2000 területre járó támogatás. Jogtalan diszkrimináció bizonyos területek kizárása, mert az EU Tanácsa határozata nem úgy szól, hogy egyeseknek jár, másoknak meg nem. Még a rendezetlen állapotú erdőkre is jár, hiszen gazdálkodásukat nem változtatják meg. Az erdőkben csak a természet dolgozik. Aki meg azt gondolja, hogy a természetnél tökéletesebb erdőt alkot, az sem az erdővel, sem saját képességeivel nincs tisztában! Gondoljunk csak az emberi beavatkozástól mentes őserdőkre. Az, hogy emberi szempontból mit gondolunk a különböző szukcessziós fázisú természet alkotó erdőről, az a mi dolgunk, ami meg „természetesen” történik az erdőben az a természet dolga.

Izgalmasabb a pénzben kifejezett összeg. A kortól, fafajtól, természetességtől függően differenciált normatív támogatás hektáronként 40–120 euró. Az átlagos 60 euró hektáronkénti összeggel számolva a 170 ezer hektár magánerdő esetében ez 10 200 000 euró, azaz mintegy 3 milliárd forint. (Óvatos becslés, mert tudomásom szerint meghaladja az éves kifizetés a 4 milliárdot). Ezt a támogatást 2012 óta fizetik. Hét és fél évig (2004. június és 2011. december között) nem fizették, tehát minimum 25 milliárd forintot megvontak tőlünk! A korlátozás 2004 júniusától élt, abban az évben már megtiltották az erdőtelepítést a korábban említett Natura 2000 területen.

Néhány szám az erdőrésztelenként megjelenő konkrét korlátozások kieső hasznairól. Szinte az első korlátozás minden olyan erdőrészletben, ahol a fakitermelés engedélyezett a minimálisan 5 köbméter faanyag visszahagyása. Erősen alulbecsülve, 10% véghasználati területtel (a gyorsan növekvő nyár, akác esetében ez 30–40%) és 20% nevelővágsági területtel számolva ez mintegy 255 000 köbméter tűzifa a tízéves ciklusban. Az évi 25 000 köbméter tűzifa 10 000 forint nettó átlagáron 250 millió forint. Itt

megint meg kell állnunk egy gondolatra. A „rendezetlen” erdők esetében az a furcsa helyzet, hogy a „Mari néni, Pistta bácsik” kevéske pénzükből megveszik a tűzifájukat, amikor Natura 2000 saját erdejükből korlátozás nélkül összegyűjthetnék a száraz fát. Ez ugyanis törvény adta joguk és nem jelent gazdálkodást! Helyette most ellopják mások! (Nemcsak a száraz fát, hanem akár az egész faállományt!).

Becsüljük meg meg a hagyásfák, hagyásfacsoportok visszahagyását, a mikroélethelynek megmaradó erdőfoltokat. Ezek aránya szintén alábecsülve legalább 5%, de ez területarány. A körülbelül 6–7 000 hektár erdő kitermelési tilalma miatt a tulajdonosok mintegy 1,2–1,5 millió köbméter faanyaghoz nem jutnak hozzá. Pusztán 20% iparifa és 80% tűzifaarányt feltételezve és 15, illetve 18 000 forint nettó árral számolva ez összesen 10,6 milliárd forint. A további számtalan korlátozás (fészkelő madár, védett növény stb.) miatti faanyag-, illetve árbevétel-kieséseket már nem becsülöm meg, jelzem csak, hogy vannak még bőven. Összeadva őket látható, hogy a normatív támogatásért, attól nagyobb árat fizetnek a gazdálkodók! És a korlátozások miatt költségebbé váló gazdálkodásról még nem is beszéltünk.

29. Kell-e oktatni, képezni a Natura 2000 hálózathoz tartozó területek tulajdonosait, gazdálkodóit?

Igen, kellett volna akkor, amikor területeket a jegyzékbe vették. Alapos és részletes tájékoztatásban kellett volna részesíteni őket, minden részletéről, hozzáértve az idevágó EU-s irányelvek és határozatok magyar fordításának közreadását. Az előkészítéshez kapott a kormány EU-s forrás, amiből pl. minden részletet világosan ismertető *Natura 2000 a tulajdonos és a gazdálkodó számára* című tájékoztató elkészülhetett volna. Az általam összegyűjtött és mások által felvetett kérdésekre 2004 nyaráig kellett volna válaszolni. Többéves késéssel megtörtént egy oktatás, főként a támogatás igényléséről és az EU-s megfeleltetéséről. Erdő esetében „a leghűsbavágóbb” fokozatos korlátozásnövelésekről, azok kártalanításáról szó sem esik, ahogy a gazdálkodó egyetértése nélküli szerkezetátalakításról, vagy már az elsődleges rendeltetés önkényes megváltoztatásáról sem. A kötelező oktatási jogszabály azon ostobaságáról, hogy ugyanazon személynek többszörösen kell megjelennie, ha egyéni magán-erdőgazdálkodó és akár több társulatban

is gazdálkodó, illetve annak képviselője, személyesen sikerült meggyőződnöm. Először mint egyéni gazdálkodót kioktattak, majd rá egy évre mint erdőbirtokosság képviselőjét ismét kioktattak. A bürokrácia természetes hibahatáraként másodszer Kecskemétre kellett utaznom (lakóhelyemtől 220 km). Kaptam az oktatás után egy hiánypótlási felszólítást, amelyben hosszasan, zavarosan faggatnak arról, hogy azonos vagyok-e a vállalkozásom képviselőjével, vagyis önmagammal. Kaptam-e de minimis támogatást? Természetesen mindkét kérdésre pontos választ kaphat a kérdező az erdészeti hatóságtól az interneten keresztül, de akkor nincs esélye az igényelt 12 500 forintos támogatás megspórolására. Persze másik szempontból, ha azt nézem, hogy felszólítottak nézzek tükörbe, tartak önvizsgálatot – vajon azonos vagyok-e önmagammal – még igazuk is lehet. Úgy gondoltam ez már jó ötven éve kiment a divatból, de rosszul gondoltam.

30. Mi volna a teendő Natura 2000 ügyben?

Összegzés helyett sorra veszem a teendőket:

- jogszabályok módosítása;
- a Natura 2000 jegyzék felülvizsgálata (a besorolt terület alkalmassága szempontjából);
- a hálózathoz tartozó terület tulajdonosát személyesen írásban nyilatkoztatni, hogy egyetért-e területének besorolásával;
- teljes és részletes ismertetővel ellátni a hálózathoz tartozó területek összes tulajdonosát a Natura 2000 hálózatról;
- erdő esetében erdőtervi felülvizsgálattal visszaállítani az erdőrésztelenekben a 2004. júniusi állapotot;
- törölni, vagy kártalanítani a 2004. évi érvényes erdőtervi előírásra ráhalmozott esetleges korlátozásokat;
- az összes hálózatba sorolt területre biztosítani a normatív támogatást;
- a felelősök megnevezésével választ adni az elmaradt támogatások okaira.

Ennyi a munkánk és ez nem kevés!

Ezeket elérve, korábban az interneten a témában közreadott írásomban szereplő Gipsz Jakab akadálytalanul gazdálkodik és megkapja a Natura 2000 után járó támogatásokat.

Bodor László
okl. erdőmérnök